

Bijdrage lid Dijsselbloem aan begrotingsdebat WWI, deel integratie

Gesproken woord geldt!

1. Inleidend

Integratie is onlosmakelijk verbonden met migratie. Migratie is van alle tijden en is altijd een zoektocht naar een beter leven. Een zoektocht zonder garantie op succes. Met risico's voor de migrant en zijn gezin maar ook voor de ontvangende samenleving. En altijd een proces dat gepaard gaat met verlies, zoals Paul Scheffer zo treffend beschrijft in zijn boek "Het land van aankomst". Verlies van je houvast zonder de zekerheid over wat komen gaat.

In de geschiedenis van migratie zien we steeds fasen van vermijding, conflict en aanvaarding elkaar opvolgen. Alle drie de fasen kunnen tegelijkertijd zichtbaar zijn, hoewel het conflict deze jaren het meeste aandacht vraagt. En tegelijkertijd is er een sterke behoefte aan een toekomstperspectief. We zullen veel meer moeten investeren in een gedeelde toekomst, op basis van gedeeld burgerschap. Dat burgerschap op basis van respect voor de rechtstaat, gedeelde waarden en verantwoordelijkheid voor de gemeenschap, is op veel punten aan onderhoud toe. In die zin heeft migratie en de daaropvolgende integratieproblemen ons geconfronteerd met de vraag 'wat voor samenleving zijn we eigenlijk' en belangrijker: 'wat voor samenleving zouden we willen zijn?'. Het gaat dus om een gezamenlijke toekomst. Eigenlijk vragen we nieuwkomers te integreren in het Nederland van de toekomst, een land dat we gezamenlijk nog moeten vorm geven maar waarin wat de PvdA betreft onze kernwaarden zo vast als een huis staan.

2. De rechtstaat hervonden

Veel van de debatten die wij hier voeren over integratie lijken het karakter van een incident te hebben. Toch zitten er vaak ook fundamentele vragen onder. Vragen van botsende grondrechten. Botsingen van de vrijheid van de een en de vrijheid van een ander. De rechtstaat, de grondwet en de grondrechten vormt een solide onderlegger voor het debat. Maar het is niet het alpha en omega van de samenleving. Onze omgang met rechten en vrijheden is zeker zo belangrijk. Zo hebben rechten altijd het element van wederkerigheid in zich; het recht op godsdienstvrijheid betekent ook dat je bereid zou moeten zijn op te komen voor de vrijheid van een ander. Het recht gevrijwaard te blijven van discriminatie, moet je ook voor de ander willen bevechten. Een goed omgang met grondrechten betekent ook niet altijd je maximale recht willen halen; zo brengt de bijna onbeperkte vrijheid van meningsuiting in Nederland een morele plicht met zich mee daar zorgvuldig ten opzichte van de ander mee om te gaan. Ook dat is onmisbaar om de rechtstaat levend te houden.

De rechtstaat vormt voor ons allen de 'onderlegger'. De rechtstaat moet dus ook door allen worden verdedigd. Het belang daarvan is lang zo onomstreden geweest dat we het zijn gaan verwaarlozen. In een samenleving waar samenleven onder druk staat, waar gedeelde normen en waarden steeds minder vanzelfsprekend zijn, is het belangrijk de kernwaarden weer voorop te stellen. Daarbij hoort ook het consequenter omgaan met belangrijke samenlevingsregels, en dus consequenter handhaven... (Gedogen levert vaak geen vrijheid op, zoals ten onrechte gedacht, maar het recht van de sterkste. Verplichtingen aangaan en nakomen creëert daarentegen ruimte en vrijheid.)

3. Emancipatie gaat verder

Voorbij de strikte rechtstatelijkheid ligt het ideaal van de emancipatie. Onze ambities liggen op alle fronten verder dan slechts de wettelijke geboden en verboden. Bijv: De leerplichtwet is slechts de minimum bepaling. In de slogan "Een slimme meid is op haar toekomst voorbereid" liggen verdergaande ambities besloten.

Migratie en integratie dwingt ons onze instituties opnieuw te overdenken. Niet alleen gericht op sociaal-economische verbetering maar ook culturele verheffing. Elk individu dat wil emanciperen, ook als dat tegen de druk van groep, cultuur of religie in gaat, kan rekenen op onze steun.

De emanciperende werking van onze publieke instituties schiet vaak tekort. Een betere uitvoering in een sector als jeugdhulpverlening zou kinderen weer echt nieuwe kansen kunnen bieden. Onderwijs waarin het talent van kinderen op waarde geschat wordt idem. Daar ligt voor de coördinerend minister van integratie een moeilijke maar belangrijke opdracht.

Zoals ik tijdens de kennismaking met de nieuwe Minister al zei; Veel integratiebeleid moet gevoerd worden via zijn collega's. De eigen begroting van integratie is bescheiden en gaat vrijwel geheel op aan inburgering. Het is dus duidelijk dat daar de eerste zorg en verantwoordelijkheid van de minister ligt. We, Kamer, Minister en gemeenten, hebben een belangrijke verantwoordelijkheid voor de ontstane situatie en moeten dus de ideologische scherpslijperij van de afgelopen jaren loslaten om de inburgeringsmachine weer in beweging te krijgen. De minister krijgt van ons alle ruimte om op dit punt met verdergaande voorstellen te komen.

Op dit moment wil ik slechts aandacht voor enkele kleinere punten. Sinds de invoering van het inburgeringsexamen blijf ik mails krijgen over de onzinnigheid van sommige elementen in de inburgering, de officiële kennismakingsvideo en vervolgens in het examen zelf. ik zou de minister eens willen vragen om zelf, onbevagen als hij is, die video eens te bekijken en het examen te doen, om zichzelf een oordeel te vormen. Ik hoor graag terug hoe het op hem overkwam. Verder vraag ik de aandacht van de Minister voor educatieve televisie. E-TV maakt allerlei educatieve programma's, gefinancierd door de ROC's. Bijvoorbeeld om Nederlands te leren. Ze bereiken honderdduizenden mensen via de regionale tv-kanalen. Vrees is dat die financiering door ROC's ophoudt. Kan de minister toezeggen dat hij een vinger aan de pols houdt en met OCW de continuïteit bewaakt?

De 'inburgeringsmachine' is niet de enige publieke institutie die op dit moment faalt. Voor een effectief integratiebeleid is een effectieve publieke sector nodig: effectief onderwijs, effectief veiligheidsbeleid, effectieve jeugdzorg en effectief arbeidsmarktbeleid.

Het is fantastisch hoe goed de onderwijsprestaties van de tweede en derde generatie zich ontwikkelen. Tegelijkertijd blijven heel veel kansen liggen en blijft heel veel talent onbenut. Er dreigt een nieuwe tweedeling, nu binnen gemeenschappen. In het onderwijs heeft de adviesraad Integratie en Diversiteit van Amsterdam opnieuw laten zien hoe vaak onder advisering nog steeds voor komt aan het einde van het lager onderwijs. Meer dan driekwart van de leerlingen krijgt een vmbo-advies of lager. Sommigen van hen komen later gelukkig alsnog in het Hoger onderwijs maar velen raken gefrustreerd en haken af. Wij hopen de naam van deze minister onder veel brieven van OCW aan de Kamer aan te treffen; met andere woorden dat hij zich in de breedte met integratie zal bemoeien.

Op het gebied van veiligheidsbeleid speelt daarbij nog iets anders een rol. Het maatschappelijk vertrouwen in het integratieproces, dat objectief gezien op veel fronten goed verloopt, wordt vergiftigd door de oververtegenwoordiging van allochtonen, met name jongens van Marokkaanse of Antilliaanse afkomst, bij het veroorzaken van criminaliteit, onveiligheid en overlast. Daar hebben allereerst alle andere Marokkaanse en Antilliaanse Nederlanders last van. Maar ook merken we hoe ons verhaal over het scheppen van kansen en het accepteren van diversiteit, strandt op argwaan en slechte ervaringen, gevoed door (de discussie over) onveiligheid, criminaliteit en overlast.

Wanneer komt het Kabinet met de beleidsbrief Marokkaanse risicjongeren? Is het Kabinet bereid de drie invalshoeken die wij in onze notitie noemden "terugdringen respectloze straatcultuur, ondersteunen thuiscultuur en versterken schoolcultuur" in haar notitie terug te laten komen?

4. Specifiek beleid

We zijn ook in afwachting van de kabinetsreactie op het rapport van Anderson cs over het bestaande beleid gericht op Antilliaans-Nederlandse risicjongeren. Ook daar zal de effectiviteit van beleid veel groter moeten worden. Ook daar geldt dat handhaving veel consequenter zal moeten, begeleiding veel intensiever en dat de reguliere instellingen maatwerk zullen moeten leveren.

De keuze om specifiek beleid te voeren ten aanzien van Antilliaans- en Marokkaans-Nederlandse risicjongeren, een keuze die wij delen, roept een meer fundamentele vraag op. Namelijk de vraag of we binnen het integratiebeleid eigenlijk voldoende oog hebben voor specifieke problemen binnen specifieke groepen. Surinamers, Molukkers, Roma en Sinti, het zijn allemaal groepen die van de radar van de rijksoverheid lijken te zijn verdwenen. Nieuwe groepen zoals Somaliërs of Afghanen komen in de statistieken van onze nationale onderzoeksbureaus niet voor. Daardoor blijven uit beeld de schrikbarende hoge zelfmoordcijfers onder Hindoestaans-Surinamers, de terugvallende schoolprestaties onder derde generatie Molukkers, de 90% werkloosheid onder Somalische mannen, de 30% schoolverzuim onder Roma-kinderen, de enorme oorlogstrauma's onder Afghanen enzovoorts enzo voorts.

Ergens in de jaren tachtig hebben we het oude doelgroepenbeleid achter ons gelaten. Terecht is de overheid nu veel kritischer op de keuze van haar gesprekspartners; niet meer de zelfde zelfbenoemde spreekbuizen. Terecht zijn veel subsidies gericht op eigen aparte organisaties weer verdwenen. Maar de kleurenblindheid van de overheid mag niet leiden tot blinde vlekken. We moeten onszelf de vraag durven stellen of specifieke problemen om specifieke aandacht en beleid vraagt. Ik hoor graag de zienswijze van de Minister op dit punt, dat de eigenlijk de benaderingswijze van het algemene integratiebeleid betreft.

Terwijl wij nog discussiëren of een specifieke aanpak wel mag en kan, doen gemeenten het allang omdat ze dichtbij de problemen zitten. Ze kennen de mensen en ze kennen de cijfers (ook omdat ze volop registreren). Zo heeft de gemeente Eindhoven afgelopen week haar Plan van Aanpak Marokkaanse risicjongeren gepresenteerd. En de gemeente Nieuwegein haar intensieve aanpak gericht op Roma-gezinnen onder de titel wisselwerking. In het Wetgevingsoverleg over de begroting heeft de Minister al toegezegd zich ook te zullen buigen over de problematiek van de Roma. Ik wil hem vragen, vergelijkbaar met de samenwerking met de zgn Antillianengemeenten, om de gemeenten met veel Roma binnen hun gemeentegrenzen te ondersteunen in (1) bijeen brengen van cijfers (2) uitwisseling van ervaringen goed en slecht (3) ondersteuning bij hun specifieke aanpak.

Collega Kamp heeft eerder gehamerd op goede cijfers om ontwikkelingen te kunnen monitoren. Om een nulmeting te hebben en zicht te krijgen op ontwikkelingen en beleidseffecten. Ik steun hem daarin en zou willen bepleiten in de CBS cijfers meer doelgroepen van beleid te onderscheiden dan alleen maar westers en niet-westerse allochtonen. Binnen de niet-westerse allochtonen worden door CBS alleen Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen onderscheiden. Eenderde van de niet-westerse allochtonen vallen daarbuiten. Zeker wanneer je je bewust bent van de verschillen in ontwikkelingen binnen de groepen, besef je hoezeer de cijfers tekortschieten. Graag reactie van de minister. Welke mogelijkheden ziet hij om met de cijfers (die ten grondslag liggen aan het beleid) veel dichterbij de echte problemen te komen.

Hoewel integratie voor de meeste en op de meeste terreinen voortschrijdt is er een terrein waar het eigenlijk eerder de verkeerde kant op gaat en dat betreft de (sociale) ontmoeting dwars door bevolkingsgroepen heen. Een van de leukste initiatieven op dat punt is de inzet op integratie door sport. Vraag aan Minister: klopt het dat het programma dat de KNVB, mede dankzij subsidies van de rijksoverheid (Tijd voor Sport, Meedoen door sport, Buurtondersteuning = BOS-gelden), aanbiedt aan haar clubs is overtekend. Zoja, laten we alles op alles zetten om elke clubs die hiermee aan de slag wil te springen. Dit soort kansen mogen niet worden gemist.